

RMK. I.

504

LIBELLVS ELEGANT. IGEN SZEP KÖNYV

1820.

A. lat.

1336.

962/532.

R. M. K. I.

504.

[Több lev. rongált.]

504.

~~Maria~~ Nati Rex Anno
1788
~~Maria~~

1762

Josephi Pav. de Abriubanya
1762. die. 4ta Novembris.

Am donatum est Laurentio
Kovatsi de Kolorvár. 1766. die. 8va Martij.

LIBELLVS

ELEGANTISSIMVS
qui inscribitur CATO, de præ-
ceptis vitæ communis,

Josephi Pav. de Abriubanya

IGEN SZEP KÖN

vetske, mely Catonak neveztetik
az közönséges jó életnek
oktatásáról. *AMK I. 604.*

Ein schön Büchlein/

man Cato nennet/ von der vnt-
zung gemeines lebens.

Josephus

Thorey

CLAVDIOPOL

anno 1738 Typis Heltanis,

Excudebat Ioannes R. Makai. 1620

Ad pueros Scholares.

Vos dociles pueri (spes & decus omne parentum)
Quos Schola Claudiaci continet ampla soli.
Accipite hoc vestri, semperq; tenete, Catonis
Ad mores sanctos instituentis, opus.
Quod modò non solum Latine sermone legendum,
Sed simul Vngarico, Teutonicoq; damus.

CATO.

CATO

PRÆCEPTA MORALIA.

Cum animadverterem, quamplurimos homines,
viter errare in via morum, succurrendum & consulendum eorum opinioni fore existimavi, maxime, gloriosè viverent, & honorem contingerent. Nunc fili charissime, docebo, quo pacto mores animi tui componas. Igitur præcepta mea ita legas, ut intelligas. Legere enim & non intelligere, est negligere.

AZ CATONAKI ÖE
költse tanító parantsolati

Mikoron esembe vöttem volna, ha sok emberek igen tévelygenének az erkölcsnek utan, itilém hogy segítséggel kellene lennem, es tanátszó. Kell adnom az ő vélekedéseknek, kívált képen hogy ditsősségesen élhetnének, es tességre juthatnának. Mostan téged szelmes fiam megh tanítlak, miképpen

A ij

te

CATONIS

médnek erköliset rendellyed. Azert az
en parantsolatimat ugy olvassad, hogy
meghérted: mert olvasni es nem érteni
tsak heaban való mulatás.

Des Catonis gebot
vonden sitten.

S Weil ich sahe viel menschen hefftig
fehlen vnd irren an rechtschaffenem le-
ben / hab ichs für gut angesehen / das mann
helffe vnd rñate ihrem fehl vnd irthumb: für-
nemlich aber / das sie ein züchtiges vnd löbli-
ches leben führen / vnd ehr erlangen. Wolan /
du mein lieber Sohn / so will ich dich unter-
weisen / auff was gestalt du anschicken vnd
ordnen mögest rechtschaffene sitten deines ge-
müts. Derowegen lise meine gebot also / das
du sie vt. sehen mögest. Den etwas lesen / vnd
das nicht verstehen / ist so viel als sein nicht
richten / oder sich selbst verseumen.

Itaq;

PRAECEPTA MORALIA.

Itaq; Deo supplica.

Annak okaért az Istennek könyöröghy.
Derhalben ruffe zu Gott.

Parentes ama.

Szülejidet beressed.

Deine Eltern liebe.

Cognatos cole.

Rekonfagidat tisztellyed.

Ehre deine verwandten.

Magistrum metue.

Mesteredet félttyed.

Deinen lehrmeister fürchte.

Datum serua.

Az adatott marhát megh tartfad.

Bewar das dir vertrauet ist.

Foro te para.

Törvényhez kétfised magadat, az a

venybeli tudománt tanully.

Schick dich zu gericht.

Cum bonis ambula.

Az jókkal járy, (társalkodgyál)

Gehe mit den guten.

Ad consilium non accesseris antequam voceris.

Az tanátsba ne meny mig nē hívattat

Gehe nicht zu rath / che du geruffen wirst.

CATONIS

Mundus esto.

Tiszta légy.

Sey rein (sauber.)

saluta libenter.

örömet köönnny.

Grüs gern.

Maiori cede.

Nagyobnak engedgy.

Weich dem grössern.

Minori parce.

Kissebnek kedvezz.

Werschon des geringern.

Rem tuam custodi.

Az te marhadat meg örizzed.

Bevar deine sacht.

Verecundiam serva.

Nemérméteffegedet meg tartsa.

Halte zucht vnd scham.

Diligentiam adhibe.

Sorgalmatos legy.

Bis flüssig (emlsig.)

Libros lege.

Önyveket olvas.

is bñcher.

Quos legeris memento.

A 11

PRÆCEPTA MORALIA.

Az mellyeket olvasandaf, azokra megh
emlekezzél..

Welche du gelesen hast/ halt zu gedechtnis.

Familiam cura.

Házad népére gondot viselly.

Bersorge dein hausgesind.

Blandus esto.

Nyájas legy.

Bis holdselig.

Iraſci abs re noli.

Ok nélkül ne haragudgyal.

Nicht zürne ohne vrsach.

Neminem irriseris.

Senkit meg ne nevels,

Niemand verlache!

Miserum ne irriseris.

Ségent meg ne nevels.

Den armen nicht verlache.

Mutuum dato.

Költsön adgy.

Leihe gern.

Cui des videto.

De meg lassad kinek adgy.

Hab achtung wem du leihest.

iudicio adesto.

A 111

A 11

vel:

vagy:

Oder:

C A T O N I S

A törvényben jelen legj (baratod mellet)
Im gericht sey fegenwertig.

Convivare raro.

Ritkán vendégeskedgyél.

Halt selten wirtschafften.

Quod satis est dormi.

Az mi elég alugyal, az az, tsak annyit a-
lugyal az menyi az természetnek elég.

Schlasse als viel von nöten ist.

Iusiurandum serva.

Esküvéfedet meg tartfad.

Dein eidschwur halte.

Vino te tempera.

Az bor italban magad meg mértékelljed.

Messige dich des weins.

Pugna pro Patria.

Viaskodgyal hazádért.

Streit für dein Vaterlandt.

Nil temere credideris.

Semmit ok nélkül el ne hídgy.

Glaub nichts leichtlich.

Tu te consule.

Magad viselley magad javára gondot.

Frage dich selbst rath.

Tuo consule.

Bizvást

P R A E C E P T A M O R A L I A.

Bizvást élly tanátsal.

Gebrauch rath ohne schew.

Meretricem iuge.

Az parázna semélt el tavoztassad.

Meid huren.

Literas disce.

(nully.

Írást tanully, vagy: Deáki tudomant ta-
lerne schrift.

Nil mentiri debes.

Semmit ne hazudgy.

Du solt nichts lügen.

Bonis bene facito.

Az jókkal jól tégy.

Thue guts den guten.

Maledicus ne esto.

Atkozódó ne legy.

Bis nicht ein lesterer.

Existimationem retine.

Ió hiredet nevedet meg tartfad.

Behalt deinen guten namen.

Aequum iudica.

Igazat itilly.

Richte recht.

Parentes patientia vince.

Száleidet békeséges türeveddel győzzed
megh. A 5 Dum

C A T O N I S

Deine Eltern überwinde mit gedulde.

Beneficij accepti memor esto.

(zdt.

Az el vőtt jó téteményről meg emlekez.

Sey eingedēck wenn du wolthat entfangē hast.

Ad pratorium stato.

Törvényben foroghy.

Lasse dich bey dem gericht finden.

Consultus esto.

Törvény tudó légy.

Bis Rechts erfahren.

virtute utere.

Iosagos tselekedettel ély.

Der tugendt gebrauche dich.

iracundiam tempera.

Haragodat megh mértékellyed.

Des zorns mässige dich.

Trocho lude.

Tfigával jádál.

Mit dem dopffe spiel.

Alca nige.

Az kotzkát el tavoztassad.

Die würffel fluche.

Nihil ex arbitrio viriam feceris.

Sem̃t erödbe bizakodván ne tselekegjél.

Handel nichts nach vermögen deiner freyheit.

Mino-

P R A E C E P T A M O R A L I A.

Minorem te non contempseris.

Nálladnál kissebbet meg ne utálly.

Ein geringern dann du nicht verachte.

Aliena concupiscere noli.

Más ember marháját ne kívánnyad.

Lasse dich nicht frembdes ding gelüsten.

Coniugem ama.

Felesgedet beressed.

Liebe dein Ehegemal.

Liberos erudi.

Fiaidat tanítsad.

Deine kinder unterweise.

Patere legem quam ipse tuleris.

Azon törvént szenvedd, az mellyet mag-
nak szabtal.

Dulde das recht so du selbst gestiftet hast.

Pauca in convivio loquere.

Lakodalomban keveset bölly.

Rede wenig in dem gastmal.

Illud stude quod iustum est.

Arra igyekezzél az mi igaz.

Strebe nach dem was erbar ist.

Amorem libenter ferto.

Egyebeknek (hózzád való) szeretett d.
rómeft szenvedgyed.

Es gern lieb gehabt.

L

LIBER PRIMVS.

SI DEVS est animus nobis ut carmina dicunt.
Hic tibi præcipue sit pura mente colendus.

Mért hogy az Isten Lélek az mint ne-
 künk az versek mondgyak,
 Az te tölled kivaltkeppen tisztá lelekkel
 tiszteltessék.

Szemeil Gott ein geist ist/ also vns die ver-
 sen anzeigen/

Soltu ihn farnemlich mit reinem gemüt ehren.
Plus vigila semper, nec somno deditus esto:

Nam diuturna quies vitæ alimenta ministrat.

Többet vigyázz mindenkör es ne adgjad
 magadat az álomnak,

Mert az hofzszu ideig valo nyugodalom
 az bűnöknek táplálást folgaltat.

Allzeit wache mehrt/ vnd sey nicht ergeben dem
 schlaff:

Denn der lange schlaff gibt anreizung zu den
 vntugenden.

Virtutem primam esse puta compescere linguam:

Proximus ille Deo, qui seipsum ratione tacere.

Elsö

Elsö josagos dolognak itillyed lenni az
 nyelvet meg tartóztatni,

Mert leg közelb az, az Istenhez, az ki o-
 koffaggal tud halgatni.

Achte es für die grö sie tuend/ die zung zamen.
 Der ist der nechst bey G-Dit/ der da mit Ver-
 nunfft schweigen kan.

Sperne repugnando tibi tu contrarius esse:

Conueniet nulli qui secum disidet i se.

Te ütald meg magaddal ellenkezni, tusa-
 kodvan,

Mert senkivel nem eggyezhet az, az ki o-
 magaval ellenkezik.

Sey nicht du dir selbst zuwieder/ mit wieder-
 streben:

Der kan mit niemand sich vergleichen/ welcher
 mit ihm selbst vneins ist.

Si vitam inspicias hominum, si deniq; mores,

Cum culpent alios, nemo sine crimine vivit.

Ha az embereknek életeket, es végezet-
 re erkölsöket meg nézed,

Mikoron egyebeket karhoztatnak, senki
 vétek nélkül nem él.

So du des menschen leben anschawest/ vnd
 auch die sitten/ Die-

Die weil sie andere leut beschuldigen/ lebet neman
ohne schle.

*Qua nocitura tenes, quamvis sint chara, relinque:
vulitas opibus praeponi tempore debet.*

Az mellyeket tudsi artalmasoknak lenni,
jollehet kedvesek, el hadgyad.

Az hasnot a gazdagfagnal, tsak alkalma-
tos idoben kell nagyobnak bõtsülni.

Was du weisst das schadet/ ob es dir schon lieb
ist/ so lasse es bleiben:

Was dienstlich (oder heilsam) ist/ soll zu sei-
ner zeit den gütern fürgezogen werden.

*Constans & lenis, cui res expostulat, esto:
Temporibus mores sapiens sine crimine mutat.*

Alhatatos engedelmelis legy, mikor az
dolog kevannya:

Az idõ berent az efes ember erkõltset vè-
tek nelkül el változtattya.

Wie fest vnd lind/ als es die sache erfordert:

Mit der zeit enderet ein weiser seine sitten ohne
schle.

*Ni temere uxori de servo crede querenti,
sapientem enim mulier, quem coniunx diligit, odit.*

Az te feleségednek, mikor az folga felõll
pana-

panafolkodik, ne hidgy oknelkül.

Mert gyakorta az aszszonyi allat gyûlölt
ast, az kit az õ ferje feret.

Glaub deinem weib nicht leichtlich/ wenn sie
vber deinen knecht klaget:

Den offemals dè der man liebet/ hasset die frau.

*Cumq; mones aliquem nec se velit ipse moneri,
si tibi sit charus, noli desistere coeptis.*

Mikoron te intes valakit es õ nem akarja
hogy õ intesek,

Hogj ha te nedk ferelmes embered, meg
ne kånnyel az el kezdet jo intesõl.

So du jemanden warnest/ vnd er sich selbst
nicht will warnen lassen.

Ist er dir lieb/ so lasse nicht ab vom angefan-
genen.

Contra verbosos noli contendere verbis:

Sermo datur cunctis, animi sapientia paucis.

Az tsatfogo emberek ellen beszédet ne
vetelkedgyel,

Az sõ adatik minden embereknek, de az
elmének böltsége kevésnek.

Mit dè klapffern lege dich nicht ein mit worte

Die rede wird (von Natur) jedm geben/ ab-
verstand des gemüts/ wenigen. Di

*Dilige sic alios, ut sis tibi charus amicus:
sic bonus isto bonus, ne te mala damna sequantur.*

Ugy szeress egyebeket hogy magadnak
légy jobb akarója,

Ugy légy jó az joknak, hogj valami gonos
karok teged ne kövessenek.

Liebe also andern/ das du dir selbst ein angene-
mer freunde seyest:

Seh also gut den guten / das dich nicht selbst
schaden erreiche.

*Rumores fuge, ne incipias novus autor haberi:
Nam nulli tacuisse nocet, nocet esse locutum.*

El ravoztasd az hireket, ne kezdgy úy ta-
lalójának tartatni,

Mert senkinek nem árt az veszteg halga-
ras, az hírlas pedig igen árt.

Hütedich für dem gemeinen geschrey / vnd sehe
nicht desselben neue vrsach zu sein:

Denn niemanden schadet schweigen / geredt
haben ihr vielen.

*Rem tibi promissam verso promittere noli:
Rara fides ideo, quia multi multa loquuntur.*

Az neked ígértetett marhat, bizonyossan
mágnak ne ighird, (holnak.

Ritka az hűség ezért, mert sokak sokakat
Verheisse

Verheisse einem andern nicht gewislich was
dir verheissen ist:

Es ist wenig glaubt: den ihr viel redt auch viel.
Cum te quis laudet, iudex tuus esse memento:

Pluralis de te, quam tu tibi, credere noli.
Mikorő teged valaki dicsir, meg emlekez-

zél te magad iudőjének leni magadnak.
Többet egyebeknek te felölled ne hidgy,
hogy nem mint te magadnak.

Wenn dich iemand lobet / sey eingedenck dein
eigen richter zu sein:

Glaube andern von dir nicht mehr / denn dir
selbst.

*Officium alterius multis narrare memento,
et qd alijs cum tu benefeceris, ipse sileto.*

Más embernek jótéményét sokaknak
befelleni meg emlekezzel.

Es te mikoron egyebekkel jól tejesdesz,
magad halgals.

Bis eingedenck anderer wolthaten vielen leu-
ten zu sagen:

Vnd wenn du andern Guts wolgest, so ver-
schweige es.

*Multorum cum facta senex et diu recenset,
et tibi succurrant, iurabis qua feceris ipse.*

Te vèn ember lèvèn mikoron sokaknak
tselekedetit es mondasit elõ fámlálod,
Iustanak eszedben, az mellyeket te is íffiu
lèvèn tselekedtél.

Wenn du vieler menschen reden vnd thaten in
deinem alter erzehlest/

So lassè dirs zu sinn kommen/ was du in dei-
ner jugende gethan hast.

Ne cures si quis tacito sermone loquatur:

Conscijs ipse sibi de se putat omnia dici.

Ne gondolly azzal ha valaki alattomban
való beßédél fól:

Az magához gyanos aßt vèli, hogj minde-
neket õ rolla mondanak.

Nicht achts/ so jemand heimlich redet:

Wer sich schuldmeßsig weis/ vermeinet man
rede alles von ihm.

Cum fueris felix quæ sunt adversa caveto:

Non eodem cursu respondent ultima primis.

Miglen bodog vagy, addig minden ellen
kezõ dolgokat el tavoztats.

Mert nem egyenlõ folyással felelnék az
utolsók az elsőknek.

Wenn du glückselig bist/ was dir zuwieder ist
meide: Denn

Denn das letzte mit dem ersten in einem lauff
nicht vberem stimmt.

*Cum dubia & fragilis sit nobis vita tributa,
in morte alterius spem tu tibi ponere noli.*

Mivelhogy kétséges es gjarlo élet adatott
minekünk, (reménseget.

Mas ember halalaban magadnak ne vèss
Dieweil vns ein vngewisses vnd vnstetes leben
ist gegeben/

Auff eines andern todt seze dir kein hofnung.

*Exiguum munus cum dat tibi pauper amicus,
accipito placide, plenè & laudare memento.*

Az te szegény barátod mikoron valami
kisdéd ajándékot ád te neked,

El vegyed nagy jó kedvel (elég neven)
ditsirni meg is emlekezzél.

Wenn dir ein armer freund ein gering gab gibt/
So nim sie gutwillig an/ vnd sey eingedenck
volkommenlich sie zu loben.

*Infantem nudum cum te natura creavit,
paupertatis onus patienter ferre memento.*

Miert hogy az természet tegedet mezite-
lenül teremtet,

Meg emlekezzel hogy az szegénységnek
terhet békeséggel fenvedgyed.

Dieweil dich die natur ein nakend kindlein ge-
schaffen hat!

Sey eingedenck das du des armuts bürde nie
gedult tragest.

Ne timeas illum, quæ vitæ est ultima finis:

Qui mortem metuit, quod vivit perdit idipsum.

Ne felly attol, az melly az életnek utolso
vége, (az mit él.

Mert az ki az halaltol fél, aszt is elveszti

Nicht fürchte den/ welcher dieses lebens letztes
ende ist:

Den werden todt fürchtet/ was er lebet/ verlies-
ret er auch.

Si tibi pro meritis nemo respondet amicus,

Incusare Deum noli, sed teipsum coërce.

Ha teneked az te jó téteményedért egy
barátod sem felel megh,

Ne vádollyad az Istent, hanem te maga-
dat meg tartoztasd.

So dir niemand deiner freunde deine woltha-
ten vergeltet!

Beschuldige nicht Gott/ sondern halte dich
selbst zurück.

Ne tibi qui tibi desit, quasitis utere parre,

Viq; quod est serves, semper tibi deesse putato.

Hogy

Hogy valami fűkseged teneked ne legjē,
az te keresményeddel fűkõn ély,

Es hogy aſt az mi vagjon meg tarthassad,
mindenkor vellyed mint ha nem volna.

Da mit dir nichts mangel/ was du erfrieget
hast brauch meſſig!

Vnd damit du was du hast/ behaltest/ achte es
daſür/ als wenn dir allezeit was mangle.

Quod præſtare potes ne bis promiseris illi.

Ne ſis ventofus dum vis urbanus haberi.

Az mit egyſer megh adhatz, kétſer ne i-
ghirjed ſenkinck,

Ne légy feles (álhatatlan) mikor ember-
ſegeinek akarſ láttatni.

Was du leiſten mögeſt/ ſage nicht ſemanden
zweymal zu: (lich geachtet ſein.

Nicht ſey leiſchfertigkeit/ in dem du begeret ſtat.

Qui ſimulat verbis, nec corde eſt fidus amicus,

Tu quoq; fac ſimile: ſic ars deluditur arte.

Az ki beſéddel tettetí magát, de ſzívében
nem hív barátod,

Te is haſonló képpen tſelekedgyél: így
a meſterſeg meſterſeggel tſufoltatik meg.

Der mit den worten heuchelt/ vnd mit dem her-
zen nicht ein treuer freund iſt!

Thu du ihm desgleichen/ also spottet ein tück
des andern.

Noli homines blandos nimium sermone probare:

Fistula dulcè canit, volucrem dum decipit aucup.

Ne jóvallyad felettéb az hizelkedő favá
embereket:

Az sip édeffen föl, mikor á madaráf meg
akarja tálalni az madarat.

Die gar schönredige menschen lasse dir nicht
gefallen: (gel betrieget.

Die pseiff singet süs/ wenn der vögler den vo-
si tibi sunt nati, nec opes, tunc artibus illos
instrue, quò possint inopem defendere vitam.

Ha teneked fiaid vадnak, es gazdagsagod
nints, tehát tudómánjokra tanítsad őket,
Hogj az ő fegénj életeket oltalmazhassak
So du Sön hast/ vñnd keine güter/ freye kün-
st sie

Lehre/ damit sie ihr armes lebē beschützē mögen.

Quod vile est carum, quod carum est vile putator

Sic tibi nec parvus, nec avarus habebis ulli.

Az mi alávaló, te aszt itillyed dragának,
az mi pedig draga, ást alávalónak.

Ezképpen sem magadnak fősvén nem lé-
fesz, sem egyebek fősvénnek teged nem
tartnak.

Was

Was da gering ist/ achte lieb. was lieb ist/ achte
gering:

So wirstu dir nicht zu veste/ auch niemanden
zu farg sein.

Quæ culpæ soles, ea tu ne feceris ipse:

Turpe est doctori cum culpa redarguit ipsum.

Az mellyeket szoktál büntetni, ugyan a-
zonokat te magad ne tselekedgyed.

Mert rút dolog az tanítónak, mikoron u-
gyan azon véték ötet meg feddi.

Was du strafest/ das thue du nicht selbst:

Denn es dem lehrer schendlich ist/ wenn ihn die
straff selbst betrifft.

Quod iustum est petito, vel quod videtur honestum:

Nam stultum est petere id, quod possit iurè negari.

Az mi igaz ást kérjed, avagy az mi láttá-
tik tífességesnek lenni,

Mert bolondság ollyat kérní, az mi igazá
meg tagadtathatik töllünk.

Was recht ist begere/ oder was sich erbar lest
ansehen:

Denn thöricht istis begern/ das man billich ver-
sagen kan.

Ignorū tibi nolito præponere notis:

Cognita iudicio constant, incognita casu.

B 4

Az if

Az ismeretlent jobnak (nagyobnak) ne
tartad az ismerőidnél,

Mert az esmért (meg probált) dolgok it-
letből állanak, az ismeretlen dolgok pe-
dig történetből.

Einen unbekanten sehe nicht für einē bekanten:
Denn die bekante ding aus vrtheil des versta-
des bestehē/ die unbekantē aus dē glückesfall.

*Cum dubia incertis versetur vita periculis,
Pro lucro tibi pone diem, quicunq; laboras.*

Mivel-hogy az embernek kétséges élete
bizontalan veszedelmekben forog,

Minden napot nyereség gyanant tartsz ma-
gadnak, valaki forgalmatoskodol.

Die weil das zweiffelichte leben mit gewissen
geferligkeiten umfangen ist:

So achte ein jeden tag für gewinn/ der du
noth leidest.

*Vincere cum possis interdum cede sodali,
Obsequio quoniam dulces retinentur amici.*

Ha mikor megh győzhetsz is, néha en-
gedgy az te társodnak,

Mert az ferelmes barátok engedelemmel
tartatnak megh.

Wenn

Wenn du schon überwinden könntest/ weich zu
zeiten deinem gesellen: (werdē.

Denn die liebe freund mit nachgeben behalten
Ne dubites cum magna petis impendere parva:

Hic etenim rebus coniungit gratia charos.

Ne kételkedgyél kisdederadni mikor te
nagyot kérsz mástól,

Mert az kedveskedés ez fele dolgokkal
kaptsollya ösve a barátságos embereket.

Nicht schew kleine ding anzuwenden / wenn
du grosse begerest: (litzet.

Den die lieb mit diesen sachen die freund einhel-
Litem inferre cave, cum quo tibi gratia iuncta est.

Ira odium generat, concordia nutrit amorem.

El távoztass haborusagot indítani, az ki-
vel teneked barátságod vagyon.

Az harag gyűlöseget nemz, az eggyesleg
pedig elteti (neveli) az feretetet.

Hüte dich dem zand anzubieten/ der mit die
freundschaft hat: (lieb.

Der zorn geberet hass/ die einigkeit erhelte die
Servorum ob culpam cum te dolor urget in iram,

Ipse tibi moderare, tuis ut parcere possis.

Mikoron teged az bánat (bossusag) ha-
ragra kiserit fogaidnak verkek miatt,

5 5

Te mas

Te magadat megh mértékellyed, hogy az
tjéidnek engedhes.

Wenn dich der schmerz wegen deiner diener
übertretung zu unmut beweget/

So masse dich selbs/ damit du der deinigen
verschonen mögest.

Quem superare potes, interdum vince ferendo:

Maxima enim morum semper patientia vincit.

Az kiterőddel meg győzhetnél is, néha
tűréseddel győzzed meg,

Mert az engedelmes tűrés, az erköltsnek
mindenkor nagy jószágos tselekedeti.

Den du überwinden köntest/ übertriff bis-
weilen mit leiden: (ste tugend ist.

Denn in den sitten allezeit die Gedult die hoch-

Conserva potius quæ sunt iam parva labore:

Cum labor in damno est crescit mortalis egestas.

Meg tartad inkább azokat, a mellyek im-
mar munkával kerestettnek.

Mikor az munka kárban vagyon, megh
nevededik ez világi begényseg.

Behalte lieber was nun durch arbeit zu wegen
ist bracht:

Wenn die arbeit schädlich ist/ so wechselt die
menschliche dürfftigkeit.

Dapf

Dapfiliis interdum notis, charis & amicis,

Cum fueris felix, semper tibi proximus esto.

Néha néha légy adakozó a te ismerőidhez

ferelmes emberidhez, es barátidhoz.

De mikoron bódogh vagy, te magadnak
mindenkor job akarója légy.

Bis deinen bekanten vnd angenehmen freunden
zuzeiten überfließig:

Wenn du glücklich bist/ sey dir allezeit der
nehest.

LIBER SECVNDVS.

Telluris si forte cupis cognoscere cultus,
Virgilium legito: quod si magis nosse laboras

Herbarum vires, Macer tibi carmine dicet.

Si Romana cupis vel Civica noscere bella

Lucanum quæras, qui Martis prælia dicet.

Si quid amare libet, vel discere amare legenda

Nasonem petito: sin autem cura tibi hæc est,

Vt sapiens vivas, audi quò discere possis,

Per quæ semotum vitij traducitur ævum,

Ergo ades & quæ sit sapientia, discite legendo.

Ha földnek mivelését (bántásat) akarod

meg tanulni,

Az

CATONIS

Az Virgiliust olvassad, avagy ha inkább
kévánod meg tudni

Az füveknek jószágát, (hasznait) az Ma-
cer teneked veriekkel meg mondgya.

Ha továbbá az Római es polgári hadakat
akarod meg érteni,

Az Lucanust olvassad, az ki az hadaknak
űtközetét meg írja.

Hogy ha az szeretetet kévánod, vagy ol-
vasván beretni akarst tanulni,

Az Ovidius írást olvassad: Ha pediglen
gondod arra vagyon,

Hogy böltsen elhess, halgassd meg, hogy-
hogy tanulhassd meg

Minemű dolgok által, mehet véghez az
vétek nélkül való élet.

No azert járolly ide, es mi legyen az böl-
tseség tanold meg [ez könyvetskét] ol-
vasván.

So du vielleicht den ackerbaw lernen wollest/
Lies den Virgilium: so du aber mehr bege-
rest zu wissen

Der Kreutter krafft/ Macer dirs mit versen
anzeigen wird.

So du

LIBER SECUNDVS.

So du die Römische oder Bürgerliche krieg
wissen wollest/

Suche den Lucanum/ der dir des Krieges
schlacht sagen wird.

So dich gelüst der lieb zu pflegen/ oder durch
lesen lieben lernen/

Suche herfür den Ouidium: So dir aber dis
angelegen ist

Das du verstendig lebest/ Höre das du diese
ding lernen mögest/

Durch was die von lastern abegewante zeit
verbracht wird.

Derhalben sey vorhanden/ vnd was die
weisheit sey/ lerne durch lesen.

*Si potes, ignotis etiam prodesse memento:
vtilius regno meritis acquirere amicos.*

Ha lehet tölled, meg az ismeretleneknek.
is használni meg emlékezzél,

Hasznosb az orfagnál, jó-téteményekkel
barátokat berzeni.

So du kannst/ sey eingedenck auch die vnbe-
kanten zu fürdern:

Es ist nützlicher denn ein Reich/ mit woltha-
ten freund zuwegen bringen

*Mitte arcana Dei cœlumq; inquirere quid sit:
Cum sis mortalis, quæ sunt mortalia cura.*

Az

Az Isten titkainak hagy békét, es az Egh
mi legyen ne tudakozzad,
Holott te halandó ember legj, az halando
allatokrol viselly gondot.

Lassab zuporschen was Gottes vnd des himels
geheimnisse sey: (in acht.

Sintemal du sterblich bist/ was sterblich ist hab

*Lingue metum lethi, nam stultum est tempore in omni:
De morte trepidas amittis gaudia vite.*

Hadd el az halaltol valo felelmet, mere
bolondsag minden időben attol felni,
Mikor az haláltol rettegysz, életednek is
minden örömet el vesztet.

Verlasse die furcht des tods: denn es zu jeder
zeit töricht ist.

Die weil du dich für dem todt erschreckest/ ver-
lierestu die freud des lebens.

Iratus de re incerta contendere noli:

Impedit ira animum ne possit cernere verum.

Meg haragúván, bizontalan dologrol ne
vetélkedgyél.

Az harag meg bántya az elmét, hogy iga-
zat ne láthasson.

Lege dich nicht ein einer ungewissen sachen
halben wenn du zornig bist/ Der

Der zorn das gemüt verhinderet/ das es nicht
was war ist sehen kan. 15

Fac sumptum propere cum res desiderat ipsa:

Dandum etenim est aliquid, cum tempus postulat aut res.

Hamar [jo akarattal] költs, mikor az do-
log kívánnya,

Mert kell valamit adni, mikor az idő, a
vagy az szükség kívánnya.

Lass dich eilends was kosten/ wenn es die sache
erfordert:

Denn man was geben musz/ wenn es die zeit
vnd sache begeret.

Quod nimium est fugito, parvo gaudere memento:

Tata mage est puppis modico qua flumine fertur.

Az mi felettéb valo dolog el távoztassad
es kitsinnek örülni meg emlekezzél.

Mert az hajó is inkább batorfagos, á melly
tsékelly vizben eveztetik.

Was zu viel ist fliehe: eines geringen dich zu-
frewen sey eingedenck:

Das schiff ist gewisser/ das auff einem kleinem
wasser gehet.

Quod pudeat, socios prudens celare memento,

Ne plures culpent id quod tibi displicet uni.

Az mit fegyenles, á te társaidtol eessen
el titkollyad.

Hogy többen ne kárhoztassak azt, az mi
teneked egyedől nem tetszik.

Wes du dich schemest/ sey eingedenck deinen
gesellen zu erschweigen:

Damit nicht jr viel das straffen/ das dir allein
misset.

Noli putes homines pravos peccata lucrari:

Temporibus peccata latent & tempore patent.

Ne altsad azt, hogy az gonosz emberek az
ő vétkeket az büntetéstől meg nyernék,
Ideig az vétkek titkolódnak, es idővel ki
nyilatkoztatnak.

Du solt nicht denken das die arge menschen
ihre sünden gewinnen:

Auff ein zeit die sünden verborgen bleiben/ vnd
zu seiner zeit sie offenbar werden.

Corporis exigui vires contemnere noli:

Consilio pollet cui vim natura negavit.

Ne utáld meg az kisdéd testnek, vagy em-
bernek erejét:

Mert tanátsal bővölködik az, az kitől az
terméket az erőt meg tagadta.

Eines kleinen leibes krefft nicht verachte:

Der vermag mit raht/ dem die Natur die ster-
cke versaget hat.

Quem

Quem scieris non esse parem tibi, tempore cede:
victorem à victo superari sepe videmus.

Az kit tudándasz hogy te hozzád nem e-
gyenlő, ideiglen engedgy neki.

Mert gyakorta lattuk, hogy az erőss az
erőtlenből meg győzetterik.

Den du dir vngleich weisst/ zu zeiten gib nach:

Den vberwinder sehen wir oft von dem vber-
wundenen vberfaget werden.

Adversus notum noli contendere verbis:

Is minimis verbis interdum maxima crescit.

Ismerőd ellen ne vetekedgyél befédde,

Mert néha kitlin befédéből nagy háború-
sag támad.

Wieder einen bekanten streit nicht mit Worten:

Aus wenigen Worten entsteht oftmals ein
grosser zank.

Quid Deus intendat noli perquirere sorte:

Quid statuat de te sine te deliberat ipse.

Az Istén mit végezzen felölled varáslás-
sal ki ne keressed. Az az, annak vége-
re ne menny. (dellyen te felölled.

Mert te nállad nélkül el végezi ő mit ren-

Was dir Gott fürsche/ nicht erforsche mit
dem losz:

C

Was

Was er von dir fürneme/ beschleuffet er ohne dich.

Invidiam nimio cultu vitare memento,

Quæ si non lædit, tamen hanc sufferre molestum est.

Megh emlekezzél felettéb tzi frasagot el távoztatni az irigységért. Azaz, ne légy tzi fra.

Melly ha semmit neked nem árthat-is, de mind az által aſt ſenvedni másnak igen nehéz.

Sey eingedenck Mißgunſt (oder Neid) pracht wegen zu vermeiden/

Welche ob ſie ſchon nicht ſchadet/ iſt ſie doch ſchwer zu verduiden.

Esto animo fortis, cum ſis damnatus iniquè:

Nemo diu gaudet, qui iudice vincit iniquo.

Alhatatos elmével légy, mikoron hamis ſan kárhoztattatol (ſententiaztatol:)

Mert ſenki ſokáig nem örül, az ki hamis biro által nyeri meg perit.

Sey beſtendig mit dem gemüt/ wenn du unrecht verdammet biſt:

Niemandt frewet ſich lange/ der mit einem un-rechten Richter gewinnt.

Litis

Litis præterita noli maledicta reſerre:

Post inimicitias iram meminisse malorum est.

Az el mult háborúſagnak ſzítkait elő ne fámlálljad:

Mert az ellenkezés után az haragrol meg emlekezni gonof emberhez illik.

Nicht erzehle eines vergangenen zwietrachts ſcheltwort:

Nach der ſeindſchafft des zorns gedencken/ iſt böſer menſchen art.

Nec te collaudes, nec te culpaveris ipſe,

Hoc faciunt ſtulti, quos gloria vexat inanis.

Te magadat ſe ne dirlirjed, ſe pedig ne ſidalmazzad.

Mert aſzt az bolondok tſelekedik, az kiket az héában való dirliret gyötör.

Weder lobe/ noch ſchelte dich ſelbſt/

Das thuen die thoren/ welche unnützes lob ſucht (oder verieret.)

Vtere quæſitis modicè, cum ſumptus abundat:

Labitur exiguo quod parvum eſt tempore longo.

Mértékletessen ély az te keretményiddel miglen költſeged bővölködik,

Mert rövid időn el kél, az mi hoſſu ideig gyűytetetett.

C ij

Gebrach

Gebrauch messig des bekommenen/ dieweil
noch kost gnug vorhanden ist:

In fleiner zeit gehts davon/ was in langer zu-
wegen bracht ist.

Insipiens esto, cum tempus postulat aut res:

Stultitiam simulare loco, prudentia magna est.

Eftelen legy mikor az idő vagy az dolog
kevannya.

Bolondsagot tettetni heljen nagy eßeség.

Sey narrisch (thöricht) wenn es die zeit oder
sach erfordert:

Narheit sich annemen in seiner stell (ort) ist ein
grosse verstendigkeit.

Luxuriam fugito, simul & vitare memento

Crimen avaritiæ: nam sunt contraria fama.

El távoztassad az buja életem, es ezzel e-
gyetemben meg emlekezzél el távoz-
tatni

Az fösvénységnek vétkét is, mert ezek á-
te jó hireddel neveddel ellenkeznék.

Weide vnziemligkeit/ vnd sey auch eingedenck
zu fliehen

Der Fargheit fehl: denn sie dem guten Namen
zuwieder sein.

Noli tu quædam reſerenti credere semper:

Exigua est tribuenda fides qui multa loquuntur.

No

Ne hidgy te mindenkoron annak, az ki
valamit beßell:

Igen kevés hitelt kell adni azoknak, az
kik sokat bolnak.

Nicht glaube allezeit einem/ der dir was saget:
Denn mann wenig glauben geben soll denen
die viel reden.

Quod potu peccas ignoscere tu tibi noli,

Nam nullum crimen vini est, sed culpa bibentis.

Az mit italoddal véték, te magad meg ne
botsassad magadnak,

Mert semmi vétke az bornak nintsen, ha-
nem az ivónak vétke.

Was du mit sauffen sündigest/ erlasse du dir
nicht: (trinckenden.

Denn des weins kein schuld ist/ sondern des
Consilium arcanum tacito committe sodali:

Corporis auxilium medico committe fideli.

Titkos tanácsodat veszteg halgató bará-
todra bizzad, (ra bizzad.

Testednek pedig gyógyítást hív orvof-
Einen heimlichen rath befele einem verschwie-
genen gesellen:

Des leibs hülff befele einem getrewen arzet.

Successus indignos noli tu ferre molesté:

Indulget fortuna malis, ut ledere possit.

CATONIS

Az embereknek méltatlan előmeneteleket (jo ferentséjeket) ne bánnyad.
Mert a ferentsé kedvez az gonoszkodnak,
hogy az utan inkább meg sérthesse őket.
Babilige vortgang nim nicht schwer an:
Das glück verhenget den bösen/ damit es schaden möge.

*Prospice qui veniunt, hos casus esse ferendos:
Nam levius ledit, quicquid praevideris ante.*

Jo előve (idejen) megh nézzed hogy az
melljesetek rejád következnék azokat
el kellyen szenvedned,
Mert könnyebben sert az meg, az mit jo
előve meg látánda.

Fürsihe die glückfall/ welche folgen/ zu dulden:
Denn weniger das schadet/ was du fürgesehen
hast.

*Rebus in adversis animum submittere noli.
Spem retine: spes una hominem nec morte relinquit.*
Az ferentsetlen dolgokban ne botfasd el
elmédet,

Az remenséget meg tartfad, mert az egy
remenség az embert meg az halalban
sem hadgya el.

In

LIBER SECVNDVS.

19

In wiederwertigkeit sey nicht kleinmütig:
Behalt die Hoffnung. Allein die Hoffnung
verleßt den menschen auch in dem tode nicht.

*Rem tibi quam noscis aptam dimittere noli:
Fronte capillata est, post hac occasio calva.*

Az melly dolgot ismeresz te hozzad illen-
dónek lenni el ne botfásd.

Mert az alkolmatossag elől üstökös, hátol
pedig kopas.

Erkennesu ein ding dir ebenmässig/ lassé es
nicht darvon:

Bornen hat die Gelegenheit haar/ hinden (o-
der im nacken) ist sie faal.

*Quod sequitur spectat, quodq; imminet ante videto:
Illum imitare Deum, qui partem spectat utramque.*

Az mi következik, az az, Az mi immar-
el mult, arra nézz, az mi pedig reád kö-
vetkezendő, annak előtte meg lássad.

Ast az (Ianus) Istent követessed, ki mind
két refét nézi, (ki mind elő s mind hát-
ra néz.)

Siehewas volget: das sich nahet schawezu
vor: (siehet.

Dem Gott folge nach/ der von beyden theilen

C iij

Forti-

Fortior ut visleas interdum parciorestos

Pauca voluptati debentur plura saluti.

Hogy erősb legj egeßgedben, neha mē-
tékletes legj:

Az gyönyörűségnek kevéssel tartozunk,
de az egeßségnek sokkal.

Damit du gesundt stercker bleibest/ sey zu zeit-
ten sparlicher/ (sundt aber viel.

Wenig mann der wollust schuldig ist/ dem ge-
iudicium populi nunquam contempseris unus:

Ne nulli placeas dum vis contemnere multos.

Te magad egyedöl soha az kößségnek iti-
letit meg ne utallyad,

Hogy senkinek ne kelleßgel mikoron so-
kakak akarß meg utalni.

Des gemeinen volcks vrtheit nimmer verachte
allein/

Damit du nicht niemanden gefallest/ wenn du
jhr viel verachten wilt.

Sit ubi præcipue (quod primum est) cura salutis:

Tempora ne culpes cum sis tibi causa doloris.

Kivalt-keppen legyen te neked fő gon-
dod egeßgedre, az mi leg első:

Az időt ne kárhoztassad holot te magad
legy faydalmadnak oka.

Hab

Hab fürnemlich (welches das erste ist) sorg
auff deinen gesundt:

Nicht beschuldige die zeit/ dieweil du dir ein vr-
sach bist des schmerzens.

Somnia ne cures: nam mens humana quod optat,

Cum vigilat, sperans, per somnum cernit idipsum.

Az álommal ne gondolly, mert az ember-
nek elméje az mit kíván,

Mikor vigjáz (émette) remélvén, álmába
ugyan azont lattya meg.

Nicht achte die trewm: denn was das menschi-
che gemüt begeret (schlaß.

Hoffend wenn es wachet/ das siehet es in dem

LIBER TERTIVS.

Hoc quicunq; cupis carmen cognoscere lector,
Hæc præcepta feres, quæ sunt gratissima vita.

Instrue præceptis animum, nec discere cesses,

Nam sine doctrina, vita est quasi mortis imago.

Commoda multa feres: sin autem spreveris illud.

Non me scriptorem, sed te neglexeris ipsum.

Ezeker az en verseimet valamelly olvaso
kevánod meg érteni,

C 3

Exce

Ezeket az en parantsolatimat vegyed,
mellyek az életnek igen kedvesek.

Kétszedsz az en parantsolatimhoz az te elmédet, es tanulni meg ne fűnnyél.

Mert az tudomány nélkül az embernek élete olyan mint az halálnak képe.

Sok hasznót vehetz innét magadnak: Ha pediglen meg utalandod esz,

Nem engemet ki eszt irom, hanem te magadat utalod meg.

Ein jeder leser/ der du diese versen begerezt zuerkennen/ (dem leben.

Halt diese gebot/ welche das angenehmste sein Unterweise dein gemüt mit gebotten/ vnd laß nicht ab zulernen:

Denn das leben ohne Leer ist als todes gestalt/
Viel muß wirstu nemen: so du sie aber verachten wirst/

Nicht mich/ den schreiber/ sondern dich selbst wirstu versäumen.

Cum recte viuas ne cures verba malorum:

Arbitrij nostri non est quid quisque loquitur.

Mikoron te igazan élj, ne gondolly a gonosz embereknek rágalmazó havokkal,

Nin-

Nintsen az mi hatalmunkban ki ki mit föllyon mi felöllünk.

Wenn du recht lebest/ achte nicht der böser rede:
Den es nicht in vnserm willen ist/ was ein jeder rede.

Productus testis salvo tamen ante pudore,

Quantumcunque potes, celato crimen amici,

Mikoron bizonfogul hívattatol, (tanuba idéztetel) mindazáltal tisztelged helyen maradvan,

Az menyire tölled lehet, barátodnak vét-
két el fedezzed.

Ein fürgestelter zeuge (doch das dein ehr vnver-
lezt bevor bleibe)

So viel du magst/ bedecke deines freundes fehl.
Sermones blandos, blasosque cavere memento:

Simplicitas verissima est, fraus, ficta loquendi.

Az hízeltkedő es tséltfapo beszédek el
tavoztatni meg emlekezzél.

Az igazságnak egy igy a tiszta beszede va-
gjon, az hazugságnak pedig tsalardság.

Die schmeicheln vnd geiffern reden sey zu mei-
den eingedenck:

Denn die einfeltigkeit des waaren ist schlecht:
betrug aber redet mit kunst.

Segni-

CATONIS

*Segnitium fugito, quæ vitæ ignavia fertur:
Nam cum animus languet, consumit inertia corpus.*
A restséget el tavoztasd, melly az életnek
tunyaşagának mondatik,
Mert mikor az embernek elméje el lan-
kad, az testet is meg emésti az restség.
Fliehe den müßiggang/ welcher für des lebens
faulheit gehalten wird:
Denn wenn das gemüt krafftlos ist/ (oder sich
verleßt) so verzeret die faulheit den leib.
*Interpone tui interdum gaudia curis,
ut possis animo quemvis sufferre laborem.*
Neha-neha az te dolgaid közzé örömt-
is egyelits,
Hogy elmédben akar melly munkat is el
viselhes.
Untermische zu zeiten deinen sorgen freude/
Damit du mit deinem gemüt jede arbeit extra-
gen mögest.
*Alterius dictum vel factum ne carpseris unquam,
Exemplo simili ne te derideat alter.*
Más embernek beszédét, avagy tselekede-
tit soha meg ne fedgyed,
Hogy hasonlatos keppen te gedet is más
ember meg ne tsufollyon.

Eines

LIBER TERTIVS.

Eines andern rede oder thuen niñer vernichter/
Damit nicht gleicher weise ein anderer dich ver-
lache.

*Quæ tibi fors dederit, tabulis suprema notato,
Augendo serua, ne sis quem fama loquatur.*

Az mit teneked az fors (ferentse) adand,
az az, A mi teneked fűléidtől testamē-
tumba hagyatik, registrumban bé irjad,
Es őregbitvén meg tartasad, hogy ne legy
az kit az hir szolhasson, az az, Hogy az
kösség közzött beszédbe ne kelly.

So dir das glück was geben wird/ schreibe es
fleissig auff in deine Register:
Vnd mehrend behalte es/ damit du nicht in
das gemein geschrey komest.

*Cum tibi divitiæ superant in fine senectæ,
Munificus facito vivas, non parvus amicis.*
Mikoron gazdagşagod bővön vagyon az
te venségednek végén,
Tselekedgyed hogy adakozvan élly nem
fősvényen baratidhoz.

So dir güter am end deines alters vbrig sein/
Lüg das du freygebig/ nicht kargig deinen freun-
den lebest.

Utile

*Vtile consilium dominus ne despice servi,
Nullius sensum, si prodest, tempseris unquam.*

Te Ur lévén, az te folgadnak hañnos ta-
natfat meg ne utálljad, (hañnos.
Senkinek értelmét meg ne utálljad ha
Einen guten rath des knechtes ein Herr nicht
verachte: (nicht.

Reines meinung/ so sie nutzbar ist/ immer ver-
*Rebus & incensu, si non est quod fuit antè,
Fac vivas contentus eo, quod tempora præbent.*

Ha nintsen marhadban es kintsedben az
mi az elött volt,
Tselekedgyed aſt, hogy élly meg eléged-
vén azzal, az mit az idő ad teneked.

In deinen gütern vñnd einkommen so du nicht
hast/ das du vor gehabt hast/
So laß dir genügen mit dem/ das dir die zeit
mittheilet.

*Vxorem fuge ne ducas sub nomine dotis,
Nec retinere velis, si ceperit esse molesta.*

El távoztasd, hogy feleséget ne vègy jegy
ruhanak fíne alatt, vagy gazdagfagnak
okaért, (kezd lenni.

Meg se igyekezzél tartani, ha haborgó
Húte dich das du nicht ein weib ihrer heimsteuer
wegen nemeſt. Vñd

Vñd bewillige dich auch nicht sie zubehalten/
so sie dir beschwerlich ist. 23

*Multorum discite exemplo quæ facta sequaris,
Quæ fugias: vita est nobis aliena magistra.*

Sokaknak példajabol tanold meg mine-
mü tselekedeteket kövess,

Es mellyeket távoztass el: mert más em-
bernek élete minékünk tántó meste-
rünk.

Nach vieler exempel lern/ welchen thaten du
nachfolgen solst/

Welche du fliehen sollest: Eines andern leben
ist vñs ein lehrmeister.

*Quod potes id tentes, opus ne pondere pressus
Succumbat labor, & frustra tentata relinquat.*

Az mire erőd vagyon aſt késértſed meg,
hogy az dologhnak sülyſagaval meg
nyomattatvan

Az te munkád le ne omolljon (erőtlenül-
lyön,) es az késértet dolgot hejában el
ne hadgyad.

Was du vermögſt/ das versuche/ damit du
nicht von des werck's bürde vñterdrucket/
Deine mühe vñnd vergebens versuchte ding
aufflassen müſſest.

CATONIS

*Quod nosti haud rectè factum, nolito tacere,
Ne videare malos imitari velle tacendo.*

Az mit esmérß hogy nem igazán lött, afe-
el ne halgassad,

Hogy ne lattassal halgatasoddal az gonos-
embereket akarni követni.

Was du weißt das nicht recht gethan ist/ nicht
verschweige/

Damit du nicht für den gehalten werdest der
den bösen nachfolgen wolle stillschweigend.

*Iudicis auxilium sub iniqua lege rogato,
Ipsæ etiam leges cupiunt, ut iure regantur.*

Az bironak segitseget kérjed az hamis
törvényben, avagy hamis törvénnel
meg nyomattatvan,

Mert a törvények is afe kevanynak, hogj
az [sully] igazság igazgattassék.

Des Richters hülff beger in cinem vnrechten
gesetz (vrtheil)

Den die gesetzer vom recht begeren regieret sein.

*Quod meritò pateris patienter ferre memento,
Cumq; reus tibi sis. ipsum te iudice damna.*

Az mit érdemed ferent fenvedß, békese-
gessen fenvedni meg emlekezzél,

Es mikoron magadnak bűnös vagy, az te
magad

LIBER TERTIVS.

magad itileti ferent karhoztasd magad. 24
Was du billich leidest/ sey eingedenck mit ge-
dult zu tragen/

Vnd wenn du dich schuldig achtest/ verurtheile
du dich selbst als dein eigen Richter.

*Multa legas facito, perlectis perlege multa,
Nam miranda canunt, sed non credenda poëte.*

Tselekedgyed hogy sokat olvas, es el ol-
vasvan sokat el törölj (meg emendallj)

Mert az poétak tsudalatos dolgokat éne-
kelnek, de nem hitelre méltokat.

Schaff das du viel lesest/ vnd wenn du gelesen
hast/ liese viel.

Denn wunderliche ding/ aber nicht glaubliche
die Poeten beschreiben.

*Inter convivas fac sis sermone modestus,
Ne dicare loquax, dum vis urbanus haberi.*

Az vendégek között [az lakodalomba]
mértékletes beszédű légy,

Hogy ne mondassal tsatlogonak, mikor
tisztességesnek akarsz tartatni.

Zwischen den geladenen gesien/ hab acht das du
züchtig mit der rede seyest/

Damit du nicht ein flapffer gescholt werden
diemeil du statlich geacht wilt sein.

CATONIS

Coniugis irata noli tu verba timere,
 Nam lacrymis struit insidias, dum foemina plorat.
 Az te meg haragut feleségednek befédé-
 tól ne fély,
 Mert az affzonyallat mikor sir, könyhul-
 latásával tsalardsagot ferez.
 Deines erzürneten weibs wort nicht fürchte/
 Denn wenn die frau weinet/ mit den zehren sie
 hinderlist suchet.
Vtere quesitus, sed ne videaris abuti:
Qui sua consumunt, cum deest, aliena sequuntur.
 Az te keresményeddel ély, de ne láttassal
 azokkal gonosúl élni:
 Mert az kik az ő magokét megh eméstitik,
 mikor oftan nintsen, az másét követik,
 az az, más emberre forulnak.
 Brauche des eroberten: aber nicht werde ange-
 sehen als der du des mißbrauchest:
 Die das ihrige verzehren/ wenn ihn gebricht
 greiffen sie frembdes an.
Fac tibi proponas, mortem non esse timendam,
Que bona si non est, finis tamen illa malorum est.
 Magad eleiben vessed, hogy az halaltol
 nem kell félni,
 Az melly halal ha nem jó is, de mindaz

altal

LIBER TERTIVS.

altal minden nyomorúsagoknak vége.
 Lüg das du dir fürbildest/ das der todt nit zu
 fürchten sey/
 Welcher so er nicht gut ist/ ist er doch des böses
 ende.
Vxoris linguam, si frugi est, ferre memento,
Namq; malum est nil velle pati, nec posse tacere.
 Az te feleségednek nyelves voltat, feddē-
 set el tärjed, ha egyéb képpen jo,
 Mert gonos dologh, ha ki semit nem akar
 türni, sem pedig nem halgathat.
 Deines weibs zunge/ so sie nutzbar ist/ sey ein-
 gedencf zu leiden:
 Denn es böse ist/ nicht wollen leiden/ vnd nicht
 schweigen können.

Dilige non egra charos pietate parentes,
Nec Matrem offendas, dum vis bonus esse parenti.
 Az te edes szüleidet szerezsed nem nehéz
 kegyességgel,
 Az te Anyadat is meg ne bantsad, mikor
 szüleidhez akars jo lenni.
 Liebe deine Eltern nicht mit schwerer lieb:
 Nicht erzürne deine Mutter/ dieweil du deinem
 Vater gut wilt sein.

D ij

LL

LIBER QVARTVS.

Securam quicunq; cupis traducere vitam,
 Nec vi ijs harere animum, quæ moribus obsunt:

Hæc præcepta tibi semper relegenda memento,
 Inuenies aliquid, in quo te utare magistro.

Valaki tsendesz életet kívánsz köverní

[élni]

Es elmédet vérkekhez nem ragazkodni,

az mellyek az erkölcsnek igen ártnak,

Megh emlekezzél rolla, hogy ezeket az

parantsolatokat mindenkoron olvassad,

Találk ezekben valamit, az melyben az
 te magad tanitása által élhetz.

Ein jeder der du ein ruhiges leben verbringen
 begerest/ (che den sitten schaden:

Vnd dein gemüt nicht mit lastern behaffst/wel-

Sey eingedect diese gebot allezeit zu wiederlesē.

Du wirst etwas finden/ in welchem du deiner
 selbst zu einem meister gebrauchen mögest.

Despice diuitias, si vis animo esse beatus,

Quas qui suspiciunt, mendicant semper, avari.

Utáld meg az gazdagfagot, ha elmédben,
 bodog akarál lenni,

Josephus

Thorockai

Mellyet

Mellyet

Mellyet

Mellyet az kik nagynak bõrsülnek, fõs.
 vénység lévén mindenkõr fõkõlkõdnek.

Verachte reichthum/ so du mit dem gemüt se-
 lig sein wollest/

Welche die in hoher achtung haben/ als die gei-
 stigen/ allzeit bettler sein.

Commoda natura nullo tibi tempore deerunt,
 Si contentus eo fueris, quod postulat usus.

Az természetnek háfnai semmi időben te
 neked el nem fogynak, [élet.

Ha azzal meg elégedel, az mit kíván az

Die komligkeiten der natur werden dir zu fei-
 ner zeit mangeln/

So du mit dem vergnügen sein wirst/ was die
 nhot erfordert,

Cum sis incautus nec rem ratione gubernes,

Noli fortunam, quæ non est, dicere coecam.

Mikoron esztelen vagy, es te magadat e-
 beddel nem igazgathatod,

Ne mondgyad az szereztséget vaknak, az
 melly nintsen.

Diemitt du vnfürsichtig bist/ vnnnd die sache
 nicht mit vernunft verwaltest/

Nicht sage das das glück blind sey/ welches
 nicht so ist.

D ;

Dik.

C A T O N I S

*Dilige denarium, sed parcè dilige formam,
Quia nemo sanctus, nec honestus captat habere.
Szeressed az pénzt, de mértékletesen se-
ressed az ő formáját, (ne gőnjörködgyél bene)
Mellhet tsak egy bent es tisztességes ember
sem kevan hogy legyen. Az az, Az
ki a pénznek bereteribe veti reménységét
nem bent, sem tisztességes ember, hanem
fősvény.*

*Liebe den pfennig: doch bescheidenlich liebe
die form/ oder schöne gestalt/*

*Die weil kein heiliger noch erbarer sich sehnet
sie zuhaben.*

*Cum fueris locuples, corpus curare memento,
Aeger dives habet nummos, sed non habet ipsum.*

*Mikor kazdag vagy meg emlekezzél tes-
tedre gondot viselni,*

*Az beteg kazdagnak vagyon penze, de
nincsen ő maga.*

*Wenn du reich bist/ sey eingedenck deinen leib
zuversorgen/*

*Ein reicher/ der frantz ist/ hat geldt/ aber nicht
den leib.*

Verbera cum tu' eris. discens aliquando magistri,

Per patris imperium cum verbis exit in iram

Mikor

LIBER QVARTVS.

*Mikoron tanulvan, valaha el fénvedted
az te mesterednek vereségét:*

*El szenvedgyed az te Atyadnak bírodal-
mat-is, mikor beféddeled reád haragfík.*

*Sintemal du zu zeiten deines Lehrmeisters
streich lernend erduldet hast/*

*Leide deines Vaters befehl/ wenn er mit wor-
ten zürnet.*

*Res age qua profunt: rursus vitare memento,
In quibus error inest, nec spes est certa laboris.*

*Olly dolgokat tselekedgyel az mellyek
hastnosok, visontag el távoztatni megh
emlekezzél*

*Az mellyekben vétek vagyon, es semmi
bizonyos remensége nints az te mun-
kadnak.*

*Solche sachen verbringe/ welche nützlich sein:
wiederumb sey eingedenck zu meiden*

*In welchen irrung ist/ vnd keine gewisse hoff-
nung des nuzes.*

*Quod donare potes, gratis concede roganti,
Nam rectè fecisse bonis, in parte lucrorum est.*

*A mitajándekozhatz, ingyen engedgyed
az te tölled kérőnek, [réfe,*

Mert az jókkal jól tenni, az nyereségnek

P 4

Das

Das du schenckē kanst/ dem der es von dir bittet/
gib es umbsonst/

Denn guten gutes gethan haben/ ist für ge-
winn zu halten.

*Quod tibi suspectum est, confestim discute quid sit,
Namq; solent primò que sunt neglecta nocere.*

Az mi te neked kêtseges, mingyarast meg
hannyad vessed mi legyen,

Mert azok boktanak ártani, az mellyeket
elôször el mulattunk [seminek véltünk.

Was dir argwönig ist/ von stunden erspüre
was es sey:

Denn was man zuvor verachtet hatt/ das pffe-
get zu schaden.

*Cum te detineat veneris damnosa voluptas,
Intulgere gule noli, quæ ventris amica est.*

Mikoron tegedet tartoztat á ferelemnek
káros gyönyörűsege,

Az toroknak ne engedgy [kedvét ne ke-
resd] á melly torok az hasnak gyönyö-
rűsege.

Wenn dich der bulerey schädliche wollust auff-
blehet/

Ergib dich nicht der schwelgerey/ welche des
bauchs gefellm ist.

Cum

*Cum tibi proponas animalia cuncta timere,
Vnum hominem precipio tibi plus esse timendum.*

Mikorō te magadnak eleibe veted hogy
mindē fele[oktalā]allattol kellyē felned
Hagyom te neked hogy az emberi állat-
tol inkab fély.

Wenn du dir fürsehest alle thier zūfürchten/
Beschle ich dir/ einen menschen allein mehr
zūfürchten.

*Cum tibi prevalide fuerint in corpore vires,
Fac sapias, sic tu poteris vir fortis haberi.*

Az mikor az te testedben kemeny erō
vagyon, [erős firfiúnak.

Bólseleget is tanully, ugy mondathatol

Wenn dir in deinem leib gewältige freßte sein/
Lug das du klug seiest/ also wirstu mögen für
ein starcken man gehalten werden.

*Auxilium a notis petito si fortè laboras,
Nec quisquam melior medicus quàm fidus amicus.*

Az te ismérōidtól kérj segitseget, hogy
ha frükölködöl [nyavalyad vagyon,]

Mert senki nem leher te neked job orvo-
sod, mint az te hū baratod.

So dir was anliget/ von deinen bekanten be-
gehre hülff/

D s

Denn

Denn auch kein besser arhet ist/ denn ein getre-
wer freund.

*Cum sis ipse nocens, moritur cur victima pro te?
Stulticia est, morte alterius sperare salutem.*

Holott te legy vërkes, miért hogy az áldo-
zat hal meg te éretted?

Bolondsagh málnak halalaban idvesteget
remelleni.

Diweil du schuldig bist/ warumb stirbet das
schlachteopffer für dich?

Es ist ein thorheit/ durch eines andern todt heil
verhoffen.

*Cum tibi vel socium vel fidum quæris amicum,
Non tibi fortuna est hominis sed vita petenda.*

Mikor te magadnak avagy társot, avagy
hű barátot keresz,

Az embernek nem gazdagfagat, hanem
életét [erköltset] kell kívánnod.

Wenn du dir entweder einen gesellen/ oder ge-
treuen freund suchest/

Soltu nicht des menschen reichthumb/ sondern
das leben (oder wandel) suchen.

Vtere quæsitis opibus, fuge nomen avari.

Quid tibi divitiæ profunt si pauper abundas?

Elly az te keresett gazdagfagoddal, el tá-
voz.

voztassad az fősvénysegnek nevét.

Mit hasznal te neked az gazdagfag, ha bõ-
võlkõdõl fegényül élven?

Gebrauche der bekommenen gûter: fliehe den
namen eines geizigen.

Was ist dir das reichthumb nûtz/ so du arm
dennoch genug hast?

*Si famam servare cupis, dum vivis, honestam,
Fac fugias animo, quæ sunt mala gaudia vite.*

Ha kívánnod meg tartani tíftefleges hire-
det nevedet, mig éls,

Tseleked hogy szived szérint el tavoztas-
sad a mellyek az életnek gonosz örömi.

So du deinen ehrlichen namen/ so lang du le-
best/ behalten begerest/

Schaw das du mit dem gemûit meidest die freu-
den des lebens welche böse sein.

*Cum sapias animo, noli irridere senectam,
Nam quicumq; senex sensus puerilis in illo est.*

Mikoron elmédben bõlts vagy [iffiu ko-
rodhan] ne vessed meg az vénseget [az
vén embert,] [éff] vagyon abban.

Mert az ki vén ember, gyermekí értelem
Diweil du mit dem gemûit flug bist/ nicht ver-
lache das alter:

CATONIS

Denn ein jeder der da alt ist/ in dem ist ein fin-
discher verstand.

*Disce aliquid : nam cum subito fortuna recedit,
Ars remanet, vitamq; hominis non deserit unquam.*

Tanully valamit, mert mikor az Berentse
hirtelen el távozik,

Az tudomány megh marad, es az ember-
nek életét soha el nem hadgya.

Lerne etwas: denn wann plötzlich das glück
von dir weichet/

So bleibet die kunst/ vñnd verlesset nimmer
des menschen leben.

*Perspicito cuncta tacitus, quid quicq; loquatur:
Sermo hominum mores & celat & indicat idem.*

Mindeneket megh láss alattomba kiki mit
bollyon.

Mert ugyan azon beféd, az embereknek
erköltsöket el-is fedezi, es megh-is jelēti.

Siehe alles schweigend/ was ein jeder rede:

Die rede des menschen sitten anzeiget/ vñd
auch verhabet.

*Exerce studium, quamvis perceperis artem:
Ut cura ingenium, sic & manus adiuvat usum.*

Gyakorollyad az te tanusagodat, jollehet
meg tanultad à tudomāt [à mesterseget]

Mert

LIBER QVARTVS.

Mert miképpen az gond [gondolkodás]
segíti az elmét, azonkeppen az kéz is
az életet.

Wbe dein fleiss/ ob du schon die kunst gefasset
hast/

Als die sorg der natur/ oder der angeborenen
art/ also die hand dem brauch hilffet.

Multum nec cures venturi tempora fati:

Non timet is mortem, qui scit contemnere vitam.

Ne gondollj fokat az reád kővetkezendő
halálnak idejével,

Nem fél az az haláltól, az ki megh tudgya
útálni ez életet.

Nicht acht die zeit des folgenden tods/

Der fürchtet den todt nicht/ der das leben weis
zu verachten.

Disce sed à doctis : indoctos ipse doceto,

Propaganda etenim rerum bonarum doctrina est.

Tanully de az tudós emberekől, az tu-
datlanokat pedig te-is tanítsad.

Mert az jo dolgoknak tudományát el kell
terjeszteni.

Lerne/ aber von den gelehrten: die vngelehrten
lehre du selbst:

Denn der guten ding lehr fortzupflanzen ist.

Mos

CATONIS

Hoc bibe, quod possis, si tu vis vivere sanus:

Morbi causa mali est hominis quandoq; voluptas.

Annyit igyál, az menyilehet [az termé-
fet kíván] ha te egéssegben akarék élni,
Mert az italban való gyönyörűség, nagy
gyakorta az embernek gonosz betegse-
gének oka.

So viel trinck/ als du magst/ so du gesund le-
ben wilt/

Denn oft die wollust dem menschen einer bö-
sen krankheit ursach ist.

Laudaris quacunq; palam, quacunq; probaris,

Hoc vide ne rursus levitatis crimine damnes.

Valamit nyilván ditsírs, es valamit nyil-
ván jóvallaírs,

Megh lásd, hogy ugyan azont viszontagh
álhatatlanfagnak vétkével ne kárhoztasd.

Az az, álhatatlannak ne mongyad.

Was du je öffentlich lobest/ vñnd was du je
für gut gibest/

Dis lüg das du nicht mit fehl der leichtfertig-
keit wiederumb verdammest.

Tranquillis rebus, quæ sunt adversa caveto,

Rursus in adversis melius sperare memento.

A te ísendék dolgaídban [allapatodban]

az

LIBER QVARTVS.

az mellyek ártalmasok el tavostassad.

Viszontag az te szereztesetlen dolgaídba
jóbbat reméllení meg emlekezzel.

Wenn deine sachen ruhig sein/ siehe die wie-
derwertigkeit:

Wiederumb in wiederwertigen sey eingedenck
bessers zu hoffen.

Discere ne cesses: cura sapientia crescit:

Rara datur longo prudentia temporis usu.

Tanulni meg ne szűnnyél, mert a böltsé-
ség gondal nevekedik,

Az ritka észesség hoszszu ideig való gy-
korlással adatik.

Lass nicht ab zulernen: die weisheit wechs-
t mit sorg:

Ein fürtrefflicher verstand wird durch der zeit
lange vbung geben.

Parce laudato: nam quem tu sæpè probaris,

Vna dies, qualis fuerit, monstrabit, amicus.

Mértékletessen [képes kerent] ditsírd ba-
ratodat, mert a kit gyakran jóvállottal,

Egy nap megh mutattya minemű barátod
lött legyen.

Spaarsam lobe: denn den du oft gerühmet
hast/ Ein

Ein tag es anzeigē wird/ was er für ein freund
gewesen sey.

*Ne pudeat quæ n. scieris, te velle doceri,
scire aliquid laus est, pudor est nil discere velle.*

Ne begyenlyed mastol meg tanittatni, az
mit nem tudandaf,

Mert ditfiretes dolog valamit tudni, de
femerem semmit nem akarni tanulni.

Nicht schame dich/ was du nicht kanst/ das
selbigwollen lernen:

Etwas wissen ist ein lob: ein schand ist es
nichts lernen wollen.

Cum Venere & Bacho lis est, & iuncta voluptas.

Quod lautum est animo complectere, sed fuge lites.

Az Venussal es az Bachussal, az az, a sze-
relemmel es az borral haborusagis, gjö-
nyörűseg is vagyon eggyűt.

Az mi jo ezekben vagyon, elmedben be-
foglallyad, de el tavoztassad az habor-
gast.

Mit der Venus (oder lieb) vnd dem Bacho
(oder Wein) sein zancz vnd wollust zusamen
gethan:

Das liebliche fasse mit dem gemüt/ den zancz
aber fliehe.

Demis.

*Demissos animo, ac tacitos vitare memento,
Quo flumen placidum est, forsitan latet altius unda.*

El botfarkozot szűveket, es halgatokat
meg emlekezzel el tavoztatni, az az,
affele emberekől megh oltalmazad
magadat,

Mert az folyo viz is ahol tsendef, lassan
foly, netalam binte ott mēllyebben va-
gyon viz.

Die so stillschweigende gemüt haben/ sey ein-
gedenck zu meiden/

Da der flus (die bach) still ist/ vielleicht ist
das wasser desto tieffer.

*Cum tibi displiceat rerum fortuna tuarum,
Alterius specta, quo sis discrimine peior.*

Mikoron tenéked nem tetzik az te dolga-
idnak szerentseje, allapattya,

Az más ember állapattját nézd meg, annal
mitsoda kulömbseggel legy alábvalo.

Wenn dir das glück deiner sachen misfallet/

So siehe eines andern glück an/ mit was vn-
terscheid du erger sehest.

*Quod potes, id tenta: nam luttus carpere remis
Tutius est multo, quam velum tendere in altum.*

Az mi tölled lehet aít kéfirtsed meg, mert
az part mellet evezni

E

Sok.

Sokkal batorfagosb, hogy nem mint az vitorlat az mélyre terjeszteni.

Was du vermagst / das versuche: denn an dem vser mit dem schiff fahren

Es viel sicherer ist / denn in das hoch meer den segel spannen.

*Contra hominem iustum pravè contendere noli :
Imper enim Deus iniustas ulciscitur iras.*

Az igaz ember ellen hamissan ne vetelkedgyel.

Mert mindenkoron az Isten az hamissan való haragért bossút áll.

Wieder einen gerechten menschen nicht streite falschlich:

Denn Gott alzeit den vnrechten zorn straffet.

*Breptis opibus noli lugere dolendo,
Sed gaude potius tibi si contingat habere.*

Ha gazdagfagod el vitétik ne sirasd bankodvan.

De sőt inkabb örülly, ha te neked [gazdagfag] történendik lenni.

Wenn dir deine güter genommen sein / nicht weine schmerzlich /

Sondern frewe dich viel mehr so dir solches zuhaben widerfehret.

EA

*Est iactura gravis, quæ sunt, amittere damnis,
Sunt quædam, quæ ferre decet patienter amicum.*

Nehéz kár-vallás, az mellyek vadnak, azokat kár-vallással el vesztetni,

Vadnak nimellyek, mellyeket békeségesen illik el fenvedni barátunknak.

Es ist ein grosser verlust / was man hat / verlieren durch schaden /

Es seind etliche ding / die sich geziemen einem freund gedultig zu tragen.

*Tempora longa tibi noli promittere vita,
Quocunq; ingrederis, sequitur mors, corpus ut umbra.*

Ne ighiry te magadnak hobbü időket,

Valahova mégy, mindenütt követ az halál, mint az árnyék az testet.

Nicht sage dir lange zeit des lebens zu:

Wohin du je gehest / folget dir der todt nach als den leib der schatten.

*Thure Deum placæ, vitulum sine crescat aratro :
Ne credas placare Deum, dum cade litatur.*

Temjénnel engedtellyed az Istent, az tulkot hadgjad fel nőni az ekére, fántásra,

Ne hídgyed hogy az Isten meg engedtetik, mikor oktalan-állat verének ki-ontasával áldoztatik.

Enn Ver-
Servas Josephus

C A T O N I S

Versüne Gott mit weyrauch: lasse das Falsch
dem pflug wachsen:

Nicht glaub das Gott versünet wird / wenn
man mit todschlag opfferet.

Cede locum laesus fortuna, cede potentis:

Cedere qui potuit, prodesse aliquando valebit.

Megh bántatván, sértetvén, engedgy az
hatalmas Berentsének.

Az ki engedhet, idővel hasznalhat magá-
nak, segyebeknek is.

Gib stell dem glück: wenn du geleidiget bist / gib
nach dem gewaltigen:

Der da hat nach können geben / wird nur zu
schaffen einmal gnugsam sein.

Cum quid peccaris, castiga te ipse subinde.

Vulnera dum sanas, dolor est medicina doloris.

Mikoron valamiben vétkezel, te magad
gyakortamegh dorgálljad magadat,

Mikoron a sebet gyógyítod, az fájdalom
orvossága, gyógyulása az fájdalomnak.

Wen du dir gesündiget hast / so straffe dich sel-
ber zu zeitten:

Dieweil du die wunden heilest / ist der schmerz
des schmerzens arznei.

Damnaris nunquam post longum tempus amicum,

Muta-

LIBER QVARTVS.

Mutavit mores, sed pignora prima memento.

Soha ne kárhoztassad hoszfú idő után az
te barátodat.

Noha meg változtatta erköltsét, mind az
altal az előbbi ajándékrol megh emle-
kezzél.

Nimmer verdamme / nach langer zeit / einen
freund /

So er wird seine sitten verenderen: sondern
sey eingedenck der ersten bündnissen.

Gratior officis quo sis mage charior esto,

Ne nomen subeas quod dicitur Officiperda.

Mennél ferelmetesb vagy, (annál inkább)
folgalatoddal kedves légy,

Hogy olly nevet ne végy magadra, az
mellj mondatik tisztességg vesztegetőnek.

Damit du mit deinen diensten desto angenemer
sejests / sey desto lieber /

Damit dir nicht der name geben werde / der
da heist: Dienstverloren.

suspectus caveas ne sis miser omnibus horis,

Nam timidis & suspectis aptissima mors est.

Késleges leven (az te életed felől) el tá-
voztassad, hogy minden orában ne légy
nyavalyás,

E iij

Mert

Mert az felelmefeknek, es fivökben két-
segefeknek illendő az halál.

Hüte dich das du nicht verdacht / vnd also zu
jeder stund armselig seyest:

Denn den forchtsamen vnd verdachten ist
der todt das aller ebenmässigst.

*Cum fueris servos proprios mercatus in usus,
Et famulos dicas, homines tamen esse memento.*

Mikoron szolgákat vejendek az te tulay-
don hasznodra,

Solgaidnak is mondgyad, de mind az al-
tal megh emlekezzel rolla, hogy ök is
emberek.

Wenn du knecht zu deinem eigenen brauch ge-
faufft hast /

Vnd heist sie diener / sey dennoch eingedenck
das sie menschen sein.

*Quamprimum rapienda tibi est occasio prima,
Ne rursus quaras, quae iam neglexeris ante.*

Az első alkalmatosságh mindeneknek e-
lőtte ragatassék te tölled,

Hogy ismet ne keressé azokat, az mel-
lyeket immar az előtt el mulattál.

Auff das aller behendeste ergreiff die erste ge-
legenheit /

Da

Damit du nicht hernach suchest was du vor-
hin gelassen hast.

*Morte repentina noli gaudere malorum,
Felices obeunt, quorum sine crimine vita est.*

Az gonosz embereknek hirtelen halálo-
kon ne örülly.

Mert (azonképpen) az bodogok is (az
jámborok is) meghalnak, az kiknek
életek vétek nélkül vagyon.

Nicht frewe dich des schnellen todes der bösen /
Die glückseligen müssen auch sterben / wel-
cher leben ohne fehl ist.

*Cum coniunx tibi sit, nec res, & fama laborat,
Vitandum ducas inimicum nomen amici.*

Hogy ha te neked feleséged vagyon, mar-
hádpedig nintsen, es felölle gonosz hír
vagyon,

Itillyed el távoztatni valónak lenni, az
te társodnak kétséges nevét.

So du ein weib hast ohne güter vnd ohn ein
gutes gerücht /

So gedencck zumelden auch den feindseligen
namen solch eines freundes.

*Cum tibi contingat studio cognoscere multa,
Fac discas semper: vites nescire doceri.*

Miko-

 Cum Liberum profructu Augusti
 Tunc dat Anno 1700

